

Asia: E 94/2022 vp Valtioneuvoston selvitys:
Komission tiedonanto energiansäästöstä

Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin lausunto eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle: E 94/2022 vp, Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto energiansäästöstä

Liikenne- ja viestintävirasto (jäljempänä Traficom) kiittää asiantuntijalausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Traficom yhtyy E-kirjeessä esitettyihin kantoihin. Energian käytön vähentäminen edistää energian riittävyyttä ja toimitusvarmuutta, helpottaa energian varastointitarpeiden toteuttamista sekä tukee puhtaaseen energiaan siirtymistä ja ilmastonmuutoksen hillitsemistoimia.

EU:n energiansäästösuunnitelman ehdotukset on jaettu nopeasti vaikuttaviin vapaaehtoisten valintojen edistämistoimiin ja rakenteellisiin keskipitkän ja pitkän aikavälin energiatehokkuustoimenpiteisiin ja niiden vahvistamiseen. Molempia lähestymistapoja on tarkoitus tukea tehokkaan rahoituskehityksen ja hallintorakenteen kautta.

Suomessa kestäviä ja energiaa säästäviä liikkumisvalintoja pyritään edistämään monin toimin osana Valtioneuvoston hyväksymää periaatepäätöstä, ns. Fossiilittoman liikenteen tiekarttaa (LVM/2021/62)). Traficom on monien periaatepäätöksen toimenpiteiden toimeenpanosta vastaava viranomaisena. Komission tiedonannossa tiedotuksen lisäksi tunnistettuja liikenteen toimia ovat energiatehokkaiden ajoneuvojen hankinnan edistäminen; moottoritienopeuksien alentamisen suosittaminen; kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen edistäminen; mikroliikenteen edistäminen kaupunkialueilla; sekä tavarankuljetusten tehokkuuden edistäminen. Rakennusten osuudessa mainitut automaattiset energianhallintajärjestelmät ovat myös oleellisia ajoneuvojen kannalta. Traficomien rooli ja huomioid näihin toimiin liittyen esitetään seuraavassa:

Joukkoliikenteen käyttäjämäärien kasvu edistää energiatehokasta liikennejärjestelmää. Tätä kasvua edesauttaa pitkäjänteinen ja kattava joukkoliikenteen rahoitus. Traficom myöntää suurten ja keskisuuren kaupunkiseutujen joukkoliikenteen valtioavustukset sekä ELY-keskusten määrärahat. Traficom myös rahoittaa joukkoliikenteen erityispalvelutasoa, ilmastotoimenpiteitä ja kehittämishankkeita sekä liikkumisen ohjausta.

Kävelyn ja pyöräliikenteen edistäminen parantaa liikennejärjestelmän energiatehokkuutta. Jopa 60% 2-3 kilometrin pituisista matkoista tehdään autolla, joten kulkutavan muutoksiin on merkittävää potentiaalia. Kävelyn ja pyöräliikenteen suosion kasvattaminen edellyttää riittävää ja pitkäjänteistä rahoitusta kävelyn ja pyöräliikenteen infrastruktuuri-investointeihin. Traficom myöntää kunnille valtioavustuksia kävelyn ja pyöräliikenteen infrastruktuurin parantamiseen, sekä muun muassa kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeiden laadintaan. Avustuksilla on käynnistynyt noin 140 infrastruktuuri- ja 40 edistämishanketta. Traficomien 1.12.2020-31.12.2021 toteuttamassa romutuspalkkiokampanjassa myönnettiin yhteensä yli 6 500 tukea, joista valtaosa (71 %) käytettiin sähköavusteisten polkupyörien hankintaan. Parhaillaan tekeillä olevan seurantatutkimuksen alustavien tulosten mukaan kampanjalla on ollut merkittävää positiivista vaikutusta kampanjaa hyödyntävien henkilöiden kulkutapavalintoihin ja siten myös energiankulutukseen.

Energiatehokkaiden ajoneuvojen hankintojen edistämiseksi Traficom on myöntänyt tukea 1) sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintaan ja kaasu- tai etanolikäyttöön muuntamiseen vuodesta 2018 alkaen, 2) kaasukuorma-autojen hankintaan vuodesta 2020

alkaen ja sähkökuorma-autojen ja 3) sähkö- ja kaasukäyttöisten pakettiautojen hankintaan vuoden 2022 alusta alkaen. Lisäksi Traficom jakaa sähköisen raskaan liikenteen valtiontukea ja on osallisena mm. vähäpäästöisen raskaan liikenteen ekosysteemin kehittämiseen tähtäävässä EU Life -aiehaussa.

Traficomissa on parhaillaan tekeillä seurantatutkimus täyssähköautojen hankintatuen vaikutuksista. Avustusta saaneille tehdyn kyselyn alustavien tulosten mukaan 57 % vastaajista olisi todennäköisesti hankkinut saman auton ilman hankintatukea. Ilman hankintatukea noin 40 % hankintatuen hyödyntäneistä olisi ostanut uuden auton vasta myöhemmin, eli tuki on jouduttanut autokannan uusiutumista. Ajoneuvokannan uusiutuminen ja etenkin liikenteen sähköistyminen parantaa merkittävästi liikenteen energiatehokkuutta. Samalla sähkön kokonaiskulutus kasvaa, mutta pääosa ajoneuvojen latauksesta ajoittuu ja voidaan helposti enenevässä määrin ajoittaa vähäisen sähkön kysynnän tunneille, mikä tasoittaa sähkön kysynnän vaihteluja.

Rakennusten automaattiset energianhallintajärjestelmät ja erilliset sähkön kulutuksen optimointijärjestelmät osaltaan mahdollistavat sekä sähköjärjestelmän kannalta tarkoituksenmukaisimman että käyttäjälle halvimman latauksen. Sähkönkäyttöä optimoivien järjestelmien ja sovellusten tunnettavuus, tarjonta ja saatavuus eri kohteisiin, sekä niiden kustannukset ovat kuitenkin vielä esteenä laajamittaiselle käyttöönnotolle.

Jakeluinfran kehittyminen on edellytys liikennejärjestelmän nopealle tehostumiselle sähköistymisen kautta. Traficom seuraa kehitystä, muttei rahallisesti tue jakeluinfran rakentamista, kuten Energiavirasto (julkisen jakeluinfran tuki sekä energiatuet) ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA (taloyhtiöiden latausinfra-avustus).

Nopeusrajoitusten alentaminen vähentää tutkitusti merkittävästi energiankulutusta (eli myös hiilidioksidipäästöjä), liikenteen melua ja lähipäästöjä, sekä on myös tehokas liikenneturvallisuustoimenpide. Alhaisempi ajonopeus parantaa myös liikenteen sujuvuutta ja vähentää päällysteen kulumista. Matka-ajat kuitenkin samalla kasvavat, minkä vaikutukset ovat merkittäviä etenkin vilkasliikenteisillä pääteillä, joilla myös vaikutus energian kulutukseen on suurin. Nopeusrajoitusten systemaattinen alentaminen vaatisi muutoksia pääväyläasetukseen.

Sähköisen mikroliikenteen edistäminen kaupungeissa on hyvä keino edistää paikallisesti liikenteen energiatehokkuutta, jos liikenneturvallisuuteen kiinnitetään huomiota ja vain kohtuullinen osa mikroliikennematkoista korvaa kävelyä ja pyöräilyä.

Tavarankuljetusten tehokkuuden edistäminen vähentää merkittävästi liikenteen energiankulutusta. Suomessa on kuljetusyrityksissä jo tehty hyvin paljon kuljetusten ja energiankulutuksen optimoinnin eteen, johtuen korkeista polttoaine- ja palkkakuluista. Suomessa on lisäksi jo käytössä Euroopan suurimmat mitat ja massat, ja olosuhteista johtuen raskaan liikenteen sähköistyminen on osin muuta Eurooppaa hankalampaa. Tämän takia helppoa tehostamispotentiaalia on vähemmän kuin monissa muissa maissa.

Tiedotus ja vaikuttaminen ovat nopeiden vapaaehtoisuuteen perustuvien toimien ytimessä. Traficom toteuttaa kestäviin liikkumisvalintoihin liittyviä kampanjoita (esim. Liikkujan viikko) ja jakaa muuta informaatio-ohjausta koskien mm. henkilöautojen käyttövoimien välisistä eroista auton CO₂-päästöihin ja energiatehokkuuteen.

Traficom näkee, että on erittäin tärkeää, että yhdyskuntarakenne ja liikennesuunnittelu tukevat kestäviä liikkumisvalintoja ja energian käytön vähentämistä pitkäjänteisesti. Osana kokonaisuutta on myös pyrkimys henkilöautojen liikennesuoritteiden vähentämiseen edistämällä kestävien liikennemuotojen käyttöä erityisesti kaupunkiseuduilla.